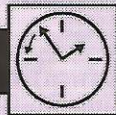

S. ALBRANT

Veterinair verleden

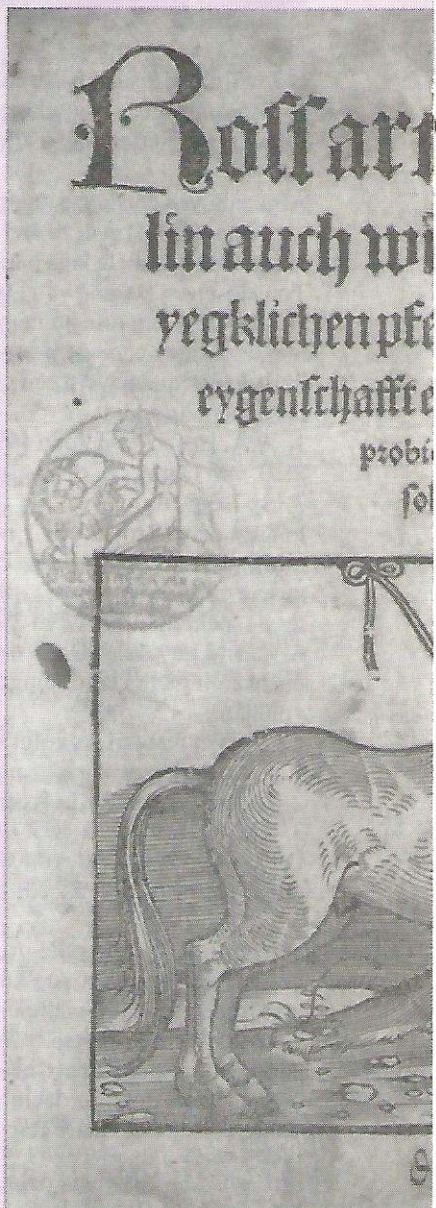
Geen middeleeuws geschrift is sinds de 13e tot aan de 19e eeuw in de Duitssprekende landen zo verbreid geweest als het Paardengeneesboek (*Rossarzneibuch*) van Meister Albrant. Van zijn voorschriften zijn 195 handschriften bewaard. De grote populariteit springt in het oog als men dit aantal vergelijkt met dat van het eveneens zeer bekende werk *Parzival* van Wolfram von Eschenbach, waarvan slechts 86 handschriften bekend zijn. Naast de 195 handschriften zijn er nog 8 incunabelen of wiedrukken bekend, terwijl er na 1500 vele vertalingen zijn ontstaan onder andere in het Pools, Hongaars, Spaans, Russisch, Zweeds en verscheidene in het Tsjechisch.

Albrant was afkomstig uit Duitsland en is na de kroning in Aken in 1215 van Frederik II van Hohenstaufen tot Rooms-Duits keizer met hem meegegaan naar Italië. Albrant was een zeer deskundig hoefsmid en paardenkenner en heeft in Napels jaren gediend bij Frederik II als hoefsmid en stalmeester.

In tegenstelling tot Ruffus was hij wetenschappelijk niet geschoold. Ondanks dat bleek hij in staat om een bijzonder helder boekje te schrijven, dat in 36 hoofdstukken de belangrijkste ziekten van het paard behandelde. Evenals dit bij Ruffus het geval was berusten de aanwijzingen tot behandeling van de dieren op eigen ervaring. Dit spreekt des te meer als we bedenken dat er veel antieke en bijvoorbeeld arabische bronnen beschikbaar waren.

Albrant was wars van toverspreuken en andere magische elementen, iets waar de volksdiergeneeskunde zich graag aan bezondigde.

Het boek is zeer duidelijk geschreven en bestemd voor een ieder, die met paarden omging, vanaf het keizerlijk hof tot aan de eenvoudigste paardenknecht. De door hem aanbevolen geneesmiddelen waren in elke stalapotheek voorradig.

1 Eis, G. Albrant und die Albrantforschung. Tierärztliche Umschau, 1960; 15:255-260

2 Mathijssen, A.H.H.M. De Paardengeneeskunde uit de Stalmeestertijd (naar een voordracht van Angela von den Driesch). Argos, 1991; 4: 93-96.

Welch rozz den huefftwang hat,
so nim linsaet und alles smer und sneid daz durich einander und pint es dem rozz umb die hu-
efft uber nacht: es wiert
frisch.

zneybüch

man ein

ds oder ross

kennen und

en

Het boek heeft een merkwaardige geschiedenis doorgemaakt. Waarschijnlijk omdat het in het Duits was geschreven en in een aanspreekbare stijl heeft het, zoals boven al aangeduid, een enorme verspreiding gehad. Aanvankelijk had het een zeer geringe omvang, maar allengs werden er door andere stalmeesters stukken aan toegevoegd, waardoor het bij sommige uitgaven de omvang van dikke folianten kreeg. De namen van de auteur en de keizer werden verbasterd tot bijvoorbeeld Albret, Hilbrant of Konrad en wat de keizer betreft tot Friedrich, Ferdinand of zelfs Oldrich.

Als plaats van handeling wordt soms in plaats van Napels gesproken van Constantinopel of Griekenland.

De therapieën van Albrant vinden we tot in de 19e eeuw terug in allerlei receptenboekjes en populaire veterinaire werkjes.

Zelfs in het begin van de 20e eeuw heeft men in Beieren nog sporen van recepten van Meister Albrant kunnen traceren.

Het is vooral aan de studie van Eis -in vruchtbare samenwerking met veterinaire-historici- te danken, dat we meer inzicht hebben in de samenhang van alle uitgaven van Albrants' *Rossarzneibuch*. Voor Eis is het zijn levenswerk geworden om de gedrukte vertalingen, de acht incunabelen en de 195 handschriften op te sporen, te inventariseren en van commentaar te voorzien. Helaas is het niet gelukt om het oorspronkelijke door meester Albrant geschreven handschrift te achterhalen. Het oudste gevonden exemplaar stamt uit de 13e eeuw en moet dus geschreven zijn vrij kort na de uitgave van het oorspronkelijke werk.

E.P.O.